

ESTIMAT ANDERSEN

BERNAT CORMAND

El món (perdut) d'Isaac Bashevis Singer

A alguns de nosaltres les tradicions jueves ens queden lluny, però cal pensar que la literatura és un viatge. En aquest cas ens porta fins a la Hanukkà (o Festa de les Llums), que a Isaac Bashevis Singer (1904-1991) li serveix d'escenari (hivernal) per explicar les rondalles de *La cabra Zlateh i altres contes*. Publicades per primera vegada als anys 60, Kalandraka les acaba de recuperar en català i en castellà, amb les il·lustracions originals del cèlebre Maurice Sendak.

Poc conegut a casa nostra, val molt la pena endinsar-se en el món de Bashevis Singer. Fill i net de rabbins, la seva família volia que fos un estudiós de la religió, però ell va escollir un altre camí, el de l'escriptura (els seus germans Israel i Esther també s'hi van dedicar). Va néixer a Radzymin, un poblet polonès a prop de Varsòvia, on es va traslladar després. Per fugir del nazisme, va acabar emigrant als Estats Units i s'hi va quedar a viure. Escribia (narrativa adulta i infantil) en ídix, llengua que no va abandonar mai i que defensava amb convicció; de fet, en el discurs que va fer quan li van atorgar el premi Nobel, el 1978, va explicar que els milions de cadàvers que parlen aquesta llengua s'aixecarien un dia i preguntarien: "Hi ha algun llibre nou en ídix per llegir?" En aquesta voluntat de protegir una tradició que ha estat perseguida, l'autor fa literatura infantil amb el sentiment de recuperar el passat i transformar-lo en un univers imaginari en què conviuen realitat i fantasia. "Als contes, el temps no fuig, ni tampoc les persones i les bèsties", diu. I alguns d'aquests personatges a qui dona vida tenen com a escenari Chelm, un lloc real de Polònia que ell converteix en un poble de ximplers, protagonistes prototípics; com el Negat, que és incapaç de complir les tres coses que la seva dona li encomana: vigilar que el petit no caigui del bres-

MAURICE SENDAK / KALANDRAKA

LA CABRA ZLATEH I ALTRES CONTES
ISAAC BASHEVIS SINGER
KALANDRAKA
TRADUCCIÓ DE XAVIER PÀMIÉS
104 PÀG. / 15 €

sol, evitar que el gall surti de casa i no menjar-se un verí que hi ha al prestatge; o el nuvi tanoca, que perd cadascun dels obsequis que li fa el pare de la noia amb qui s'ha de casar, com a regal de prometatge. (Els patriarques també surten malparats.) Però aquesta colla de beneïts no sempre són el focus narratiu: atureu-vos a llegir la rondalla –ens atrevim a dir que animalística– que encapçala el llibre, en què un pellisser, per comprar les espelmes i altres coses per a la Hanukkà, decideix vendre la seva cabra a un carnisser perquè és vella i fa poca llet (Singer adorava els animals i va seguir una dieta vegetariana durant tres dècades).

Una obra de referència

A *La cabra Zlateh i altres contes* trobareu set històries, algunes de les quals devien passar de generació en generació, amb un toc singerià necessari, mentre que d'altres són completament producte de la seva imaginació. Sigui com sigui, ens permeten entrar en l'imaginari jueu i, alhora, reconèixer-hi aquells elements característics de la rondallística universal, com la moral, l'humor, la cruesa, la superstició, els éssers fantàstics i aquell infant que s'enfronta a les adversitats. Per il·lustrar els textos, Maurice Sendak, fill d'immigrants polonesos d'origen jueu, també va recórrer al bagul dels records; en el seu cas, àlbums familiars amb fotografies d'avantpassats que, molts d'ells morts durant la Segona Guerra Mundial, no havia arribat a conèixer. Com a resultat tenim escenes que, fetes amb tinta i disposades gairebé a la manera de les estampes antigues, capten perfectament l'essència i la sensibilitat de l'escriptor, cosa que fa del conjunt una obra de referència de la literatura per a infants.

No se sap exactament la data de naixement d'Isaac Bashevis Singer, una circumstància que estem segurs que no és aïllada, considerant que molts jueus van perdre el rastre de la història familiar. Potser escrivia per això, per tornar a donar forma a aquest món perdut, o bé, senzillament, com havia dit en alguna ocasió, per evadir-se i oblidar els desastres de la humanitat. ♦♦

OBRO FIL

MARINA ESPASA

La fi del món?

Pànic, Extinció, Chronos, Mai Més: el màrqueting editorial sembla que cedeix a l'evidència i comença a dir les coses pel seu nom. Si el 2019 és l'any que arrenques una aventura editorial, com fan els editors valents que hi ha darrere d'aquests quatre projectes, per què no posar-li un nom apocalíptic? Ja van avisar el 2012 Ramon Mas i Ricard Planas, els responsables de l'editorial de ciència-ficció i contracultura Males Herbes: les males herbes, les que cal arrancar tothora, les que creixen als marges de la correcció i dels camps ben llaurats de la narrativa realista. També: les que no moren mai. Però eren altres temps, encara que només faci set anys. Avui tothom ha entès que les coses van mal dades de debò i, si no, llegiu *El planeta inhòspit*, l'assaig de David Wallace-Wells que assegura que ja no salvarem el planeta a base de petits gestos individuals –obrir una editorial, anar a la llibreria del barri, comprar préssecs de temporada– i que només un canvi radical a nivell global podria provocar un tomb decisiu. Encara que no el publiquin cap d'aquestes editorials (ho fa Debate en castellà), és el llibre més terrífic que hi ha avui a les llibreries: no només explica que el món s'acabarà aviat, sinó que ho explica amb un luxe de detalls climatològics que fa posar els pèls de punta.

Gerard de Nerval, J.K. Huysmans, Roland Topor, Daniil Kharms, Octavia Butler, Clifford D. Simak, Suzette Haden Elgin: tots aquests autors es podran llegir en català gràcies a les editorials de l'apocalipsi. La majoria són autors clàssics, oblidats, secrets, o dones, que vindria a ser una combinació dels tres adjectius anteriors. D'altres, els de l'editorial Mai Més, són més comercials, però molt "de gènere", és a dir que no s'aparten d'unes coordenades molt específiques i són considerats "menors" pel Gran Cànon. Però tots responen al mateix moment espiritual, segurament un dels signes del nostre temps: la sensació que el món, tal com l'havíem conegut fins ara, té els dies comptats, i que no hi ha temps per perdre. No m'estranyaria que les seccions de *Nature writing* que havien anat sorgint en diverses llibreries, plenes de llenyataires forçuts i caminants per la taigà, acabessin substituïdes per seccions d'*Apocalipsi*, plenes d'ermitans decadentistes, treballadors sobreexplotats, gossos i robots. ♦♦

Deu pometes
MERCÈ GALÍ
La Galera

En aquest àlbum sense paraules, *Deu pometes té el pomer* és la cançó que fa de fil conductor per anar seguint la història: el pomer té deu pometes, però un animaló treu el nas... i se n'emporta una. En queden nou, però un altre animaló treu el nas... Es tracta d'un conte visual per tal que, acompanyats d'un adult, els més petits aprenguin a comptar cantant.

Quan un toca el dos
ANNA-GRETA WINBERG
L'Altra Tribu

L'editorial L'Altra acaba de recuperar aquesta novel·la sueca, que es va publicar per primer cop en català el 1981. La Madde té tretze anys. Un dia, el pare anuncia que se'n va de casa i el món de la noia s'enfonsa de cop. Amb un punt d'humor i també pinzellades amargues, la protagonista explica en primera persona què és deixar la infantesa enrere i fer-se gran.

La bèstia del senyor Racine
TOMI UNGERER
Blackie Books

El senyor Racine fa una vida tranquil·la: al jardí hi passa estones llargues, orgullós de les peres que li dona un perer. Però un dia descobreix que no és l'únic a qui li agrada aquesta fruita tan sucosa; hi ha una bèstia estranya que també se les cruspeix. En aquest llibre il·lustrat, recuperat dels anys 70, descobrim que amb bona companyia la vida té un altre color.